

AZ ALAPKÖTŐL A SZÉKESEGYHÁZIG: A SZEGEDI FOGADALMI TEPLOM ÉPÍTÉSTÖRTÉNETE

A szegedi dóm építéstörténetéről szóló kiadványok közül Zombori István történész tollából ismert a legtöbb, amelyet Varga József adalékai tesznek teljessé. Foerk Ernő munkásságával Hadik András művészettörténész foglalkozott legbehatóbban, aki a fogadalmi templom műemléki tudományos dokumentációját is készítette.¹ Jelen tanulmány szerzője a dóm felújítása alkalmából az altemplomban kialakított állandó kiállítás kurátoraként végzett kutatásokat 2013 és 2015 között.² A fogadalmi templom építéstörténetéhez számos új információ került napvilágra, a nemrégiben a Magyar Építészeti Múzeum költözése közben fellelt naplóból készült gépirat másolata alapján³, ezek adják e tanulmány vázát.

A SZEGEDI FOGADALMI TEPLOM TERVPÁLYÁZATA

1903-ban tervpályázatot írtak ki a Fogadalmi Templom terveinek elkészítésére.⁴ A konkrét stílust sem követelték meg, elegendőnek tartották a történelmi stílus megjelenést, és hogy az építkezéseknél kizárólag magyar anyagok és iparcikkek használhatók.⁵ A pályázatra a kiírtaknak megfelelő pályamű nem érkezett be, ezért első díjat nem adtak ki. A második díjat a „Pax” jelíges mű nyerte el, mely Aigner Sándor és Rainer Károly műépítész pályaterve volt, akik az előírt hat mellékoltár helyett csak négyet terveztek. A harmadik díjat Foerk Ernő⁶ és Sándy Gyula „Dicsértessék” jelíges

---

1 Hadik – Fehérvári 2013.

2 A kiállításban szereplő műtárgyak a Szeged-Csanádi Egyházmegyei Kincstárból valók, a kiállítás létrehozásában az Iparművészeti Múzeum muzeológusai és restaurátorai, valamint a Magyar Kastélyprogram Kft. munkatársai segítettek. Áldozatos munkájukat ez úton is szeretném megköszönni.

3 Az előadás 2018. november 20-án az Ybl Miklós Építéstudományi Kar Foerk Ernő emlékére rendezett konferencián hangzott el. A tanulmány angol nyelvű változata az intézmény tudományos folyóiratában, az *Ybl Journal of Built Environment*ben olvasható.

4 A bíráló bizottság tagjai Lázár György szegedi polgármester, Gaál Endre előadó, Ivánkovits Sándor, Jászay Géza, Kótay Pál, Pálffy Ferenc, Stelczel Frigyes, Tóth Mihály és Varga Ferenc, valamint Schulek Frigyes műegyetemi tanár, Fittler Kamill az Országos Iparművészeti Iskola igazgatója, és Czigler Győző műegyetemi tanár voltak.

5 A szegedi fogadalmi templom, 1930.

6 Még Foerk Ernő néven jegyezte a terveket. 1905-ös naplóbejegyzéséből tudjuk, hogy mivel az egész családot hibásan, Foerk néven jegyezték, úgy döntött, hogy Foerkként használják a későbbiekben.

műve nyerte.⁷ A megvásárolt terveket előbb két héten át a szegedi múzeumban, majd 1904. augusztus 11. és 25. között a budapesti Iparművészeti Múzeumban állította ki a Magyar Mérnök és Építész Egylet. Az 1907. évi városi közgyűlési nyilatkozat közben kimondta a Szent Demeter-templom lebontását, amit a vallás és közoktatásügyi miniszter azzal a kikötéssel hagyott jóvá, hogy a templom műemléki részleteit megőrizzék.

Egy esztendővel később Lázár György a Fogadalmi Templomépítő Bizottság 1908. november 13-ai ülésén azt javasolta, hogy pályázat mellőzésével adjanak egyenes megbízást Schulek Frigyesnek a templom megtervezésére, felépítésére és a belső berendezés megtervezésére. A Templomépítő Bizottság tehát felvette a kapcsolatot Schulek Frigyesselel, aki elvállalta a tervek elkészítését, s a polgármesteri intézkedést a közgyűlés 1908. november 25-i ülésén fogalmazták meg.

A Magyar Építészeti Múzeumban található Foerk-napló 1908. december 3-i bejegyzéséből azonban kiderül, hogy Schulek Frigyes – a tervpályázat bírálójaként – el sem vállalhatta volna a megbízást a tervpályázati szabályzat értelmében.⁸

1909. május 23-án kötötték meg a megbízási szerződést Schulek Frigyesselel, aki az első vázlatterveket 1909. december 6-án mutatta be a tanácsnak, amely azt a részlettervek kidolgozási alapjául elfogadta ugyan, de a mellékhajók kibővítését kérte, valamint mellékkápolnákkal való kiegészítését, néhány kisebb módosítással együtt. Ezután az építész kijelölte a templom mérnöki pontosságú építési helyét.

Egy év azonban kevésnek bizonyult a tervezésre, a mellékelt költségterv pedig az előzetesen engedélyezett összeg majdnem kétszerese volt. 1911. december 3-án rögzítették tehát az új szerződést, a fent említett összeg megadásával, valamint az építész azon megkötésével, hogy amennyiben Schulek időközben munkaképtelenné válna, vagy elhalálozna, minden kötelezettsége fiára, Schulek János építészre szállna. Ezután Schulek ajánlatot tett egy redukált terv elkészítésére is, amely rövidebb és keskenyebb hajóval, kisebb kupolával, és alacsonyabb tornyokkal rendelkezett.

1912. augusztus 9-én a polgármester értesítette Schulek Frigyeset a jóváhagyásról, és kérte, hogy adja ki az építési megbízásokat, valamint kezdje el a templom alapozását. Az építész azonban váratlanul szerződésének felbontását kérte idős korára hivatkozva, amelyet így fogalmazott meg válaszlevelében:

„Kezdetén megbízva munkaerőmben, kecsgettetem magamat ama reménnyel, hogy Szeged város által hamarosan támogatva 3-4 év alatt szerencsésen elvégezzük a programszerű építkezést... Életemnek nyolcadik évtizedében ily hosszú időt igénylő nagy

7 Megvételre ajánlották még Hofhauser Antal „I.N.R.I.”, Gyalus László „O.A.M.D.G.”, Ybl Lajos „Patrona Hungariae”, a „Deo”, a „Centrális”, a „Dóm”, a „Szent Erzsébet” és az „1879” jellegű pályaművet, amelyek közül a város közgyűlése végül csak Hofhauser és Gyalus tervét vette meg. A tervek műszaki felülvizsgálatát Robelley Antal építész végezte.

8 *„Hihetetlen hír: a szegediek nem akarják Aignernek adni a fogadalmi templomot, hanem a bírálót, Schuleket bízzák meg. Éppen a napokban jelent meg a Közlönyben a tervpályázati szabályzat, mely szerint bíráló sem közvetlen, sem közvetve, sem előbb sem később nem részesülhet semmiféle megbízásban.”*

feladatára vállalkozni, most már az aggkornak gyarapodó fogyatékoságaival megterhelten vállalkozni igazán könnyelmű vakmerőség lenne...⁹

FOERK-TERVEK

A polgármester Schulek Frigyes lemondó levele után megkísérelte fiának, Schulek Jánosnak a megnyerését a kivitelezésre, aki azonban olyan anyagi feltételeket támasztott, amit a bizottság lehetetlennek tartott. A kérés teljesíthetlensége miatt Foerk Ernőt javasolták a megbízásra, akit az iparművészet és a műemlékek iránti érdeklődése mellett különösen érdekelt a templomépitészet.

A Schulek-féle tervekhez való viszonyát jól mutatja két naplóbejegyzése: *„Schulek terve nagyon száraz, rosszabb, mint a vázlat, úgy látszik, csak ezt készítette az öreg, a százas tervet pedig a fia¹⁰ „Most szorgalmasan dolgozom a terveken, hisz át kell rajzolnom az egészet, mert csak nem járhatok a Schulek subájában”¹¹*

Foerk-naplója szerint 1913. január 5-én értesítette Dr. Lázár György szegedi polgármester, hogy a közgyűlés megbízta a fogadalmi templom építésével.¹² Foerk Ernő a vázlatterveit 1913. március 18-án mutatta be a templom építőbizottság előtt és a következő változtatásokat tette: a tornyokat 2-3 méterrel hátrébb húzta, a főbejáratot díszesebbé tette aranymozaikkal és márvánnyal, fölé helyezte a Mária-szobrot, amely Schuleknél magasan volt, és a homlokzatra rózsablakot tervezett. A kupola alacsonyabb és kevésbé hangsúlyos lett, a tornyokat megmagasította és gazdagabb díszítéssel látta el, a hajó lefedésre pedig kettős beton szerkezetet alkalmazott. A templom belsejét mozaikkal és festéssel díszítette, a fogadalmi jelleg megjelenítését pedig márvány relief szimbolizálja. A tornyok végződését illetően Foerk először nyolcszögletűre szeretne volna változtatni, de mivel ehhez a város nem járult hozzá, a Schulek-féle tervnél maradtak.

Az építész 1913 áprilisára készítette el a „végleges” kiviteli terveket és az ajánlati költségvetést. A tanács azonban anélkül, hogy a tervmódosítás valamennyi kérdésében döntött volna, inkább az építkezés megkezdését sürgette.

1913. július 13-án vasárnap tartották meg az utolsó szentmisét a Szent Demeter-templom főoltáránál, majd lebontották a templom egyharmad részét a szentélynél, hogy helyet adjanak az új építkezésnek.

AZ ÉPÍTKEZÉS MEGKEZDÉSE

A tanács 1913. április 10-én először a belvárosi templom környékén lévő épületek bontását rendelte meg, majd július 22-én indult a Szent Demeter templom útban lévő szentélyének lebontása és a templom ideiglenes használatra való átalakítása. A ki-

9 Varga 1974, 9.

10 1913. január 17.

11 1913. február 4.

12 Foerk-napló 1905–1934-ig, Magyar Építészeti Múzeum hagyatéka, 56.

vitelezést a helyi Ottovay és Winkler cég kapta meg 1913. június 30-án. Augusztus 2-án kitzúzták az alapokat, és 4-én elkezdődött az alapozás. Foerk Ernő helyettesének a helyszíni munkák ellenőrzésére Petrovác Gyulát bízta meg, miközben ő hetente elkészült egy-egy részlettervvel. Foerk naplójából a következő sorok állnak ebből az időből: „*A fogadalmi templom szépen halad. A tanács elfogadta az én átrajzolt tervemet kivitel alapjául, így most van alkalmam jót és szépet csinálni. Hozzá is fogtunk derekasan, s most már kint vagyunk a földből. Jövőre – remélem – elérjük az egyenest. A helyi sajtó minden mozzanatot szenzációéhesen kiszínez – nem-igen bánt – tudom, mit akarok, s mit tudok. A tervekről most készülnek a különlenyomatok az Építő Iparban, hogy végre beszámolhassak a munkámról.*”¹³

Közben Schuleket sem felejtí el megemlíteni naplójában: „*Este Schulek kérdezősködött Szegedről – őt becsapták.*”¹⁴ „*Schulek nálam járt, megnézte a terveket és nagyon elismerőleg nyilatkozott a végzett munkáról – örül, hogy jó kezekben van a templom.*”¹⁵ „*A szegedi lapok hozzák Schulek levelét – melyben az öreg teljesen mást mond, mint személyesen – úgy látszik fia, János bujtogatja.*”¹⁶

1914-ben az a meglepetés érte Foerk Ernőt, hogy a templomépítő bizottság mégis a Schulek-féle terveket vette alapul az épület tömegképzésénél: „*A közgyűlés állítólag úgy határozott, hogy szigorúan a Schulek-féle tervek alapján kell építeni – bambák! Most jut eszükbe? Mikor már kint vagyunk a földből, és a kőfaragómunkák is megvannak rendelve?*”¹⁷

A bizottsági ülés jegyzőkönyvéből kiderül, hogy Foerk „védőbeszédében” újra bemutatta tervváltozatait, amelyek abból eredtek, hogy a bizottság kifogásolta a tornyok egyszerűségét, amelyeket ő gazdagabb díszítéssel látott el, mert olaszországi megfigyelései alapján a hazai szürkébb levegő kívánta a hatás emelése céljából a tornyok bővebb díszítését. Továbbá nem tartotta elegendőnek a Schulek által tervezett egyszerű vasbeton szerkezetet, mert a templomot télen fűteni fogják, ezért kettős betonmenyendezetet alkalmazott. Tíz nap elteltével a bizottság újra elfogadta a Foerk-terveket, aki a toronyhoz készített tanulmányait is bemutatta, így április 1-én már elkezdődhetett a falazás.¹⁸ A munka nagy gyorsasággal haladt, 1914. június 21-én volt az alapkövetétel ünnepe.¹⁹ 1914. július 27-én leállt a munka az első világháború kitörése miatt. A hajók és a szentélyek falai a törpegalériák magasságáig, a tornyok a második szintig álltak, a főhomlokzat viszont csak az alapokig volt készen. „*A fogadalmi templom úgy áll, mintha pánikszzerűen otthagyták volna a munkát: boltövek, csipkészetek, köelhelyezések félbemaradva – márványdarabok szemét alatt.*”²⁰

13 Foerk-napló, 1913 novembere, 57.

14 1914. január 12. 57.

15 1914. február 19., 60.

16 1914. március 5. 60.

17 1914. március 8., 60.

18 A Szegedi Templomépítő Bizottság jegyzőkönyvei, Foerk-hagyaték, MÉM MDK

19 „*Magam vezettem az egészet, alapköbe behelyeztük a különlenyomatot.*” In: Foerk-napló, 62.

20 Foerk-napló: 1915. május 19. 64.

ÚJRAINDUL

Az építés folytatásának gondolata 1921-ben vetődött fel újra, amikor az 1882-es alapítású fogadalmi templom bizottság újjáalakult, s felvették a kapcsolatot Foerk Ernővel, hogy dolgozza ki az építés folytatásának tervét. 1923-ban újabb fordulat következett, amikor a csanádi püspököt kiutasították Temesvárról, és új székhelyét Szegeden rendezte be. 1923 áprilisában tehát újraindulhatott a munka Foerk Ernő, Petrovác Gyula és a háborúból visszatért Ottovay István vezetésével.²¹ A kivitelezés újraindulásakor a tornyokon elhelyezett kőcsík felirata jelzi, hogy hol tartottak a leálláskor: „Az nem lehet, hogy annyi szív hiába onta vért 1914–1918.”²²

1923. szeptember 16-án megtartották a bokrétaünnepélyt, októberre pedig elkészült a főhajó és a szentély falazata, valamint megkezdődött a fedélszék építése is. 1924. augusztus 30-án felkerült a négyzeti kupolára a kereszt. A kereszthajót a Szent Kereszt-oltárral 1924. december 25-ére fejezték be, így megtarthatták az első istentiszteleteket. Karácsonykor mutatták be az utolsó szentmisét a régi Szent Demeter-templomban²³, s ugyanazon a napon tartotta meg Glattfelder Gyula az első szentmisét az új templomban. Mandola Aladár szegedi tanítóképzői tanár a következőképpen emlékezett meg erről az időszakról: „Volt pillanat, mikor a két templom egy színvonalon állt. Az újat már felhúzták bizonyos magasságba, a régit már lebontották bizonyos mélységbe. Az egyik föl, a másik le, s aztán elváltak örökre. Nagyszerű pillanat volt Szeged történetének, amikor a két templom még rövid ideig együtt volt s azután a régi átadta hivatását az újnak 1925-ben.”²⁴

A DÖMÖTÖR-TORONY NAPFÉNYRE KERÜLÉSE

1925-ben a Fogadalmi templom építésével együtt végezték a barokk kori Szent Demeter templom bontását, amelynek megkezdése előtt Móra Ferenc a városi múzeum igazgatója kérte, hogy a bontást a múzeum részéről Cs. Sebestyén Károly szegedi régész felügyelhesse.²⁵

A templomhajót dinamittal robbantották fel, s a torony bontását is így tervezték, ám Cs. Sebestyén Károly kérésére és a közeli házsor miatt erre nem került sor. A csákánnyal végzett bontási munkák közben figyelt fel a régész a torony falaiban kirajzolódó nyolcszögű formára²⁶, amelyről értesítette a Műemlékek Országos Bizottságát.

21 „bizottsági ülés: szobrázmunka és boltozat idén, kupola jövőre, kripta tervek jövőre.” 1923. augusztus 17. 83.

22 A szegedi dóm. 1980.

23 „Szegeden, szavamat betartva, átadtuk a kereszthajót az istentiszteletnek. Nagykarácsony napján volt a beszentelés, de nem voltam lent, mert nem akartam a karácsonyt idegenben tölteni.” Foerk-napló, MÉM MDK

24 Mandola 1930, 17.

25 1924. december 13., levelezés, Foerk-hagyaték, MÉM MDK

26 Cs. Sebestyén 1931, 205–212.

A helyszíni szemlén a szakértők azt írták, hogy „A lelet valósággal bámulatba ejtő.”²⁷ Felterjesztették védelemre, majd felkérték Foerk Ernőt és Cs. Sebestyén Károlyt, hogy készítsék el a középkori torony helyreállítási terveit. Felépült végül az elbontott felső szint és a tető is, valamint ajtónyílást alakítottak ki a nyugati falban. 1930-ban a torony földszintjét keresztelőkápolnává alakították, freskóit Aba Novák Vilmos készítette²⁸, a mészkőből és vörösrézből készült keresztelőmedence pedig Weichinger Károly alkotása.

Később Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter érdekes ötletét osztotta meg Glattfelder Gyula püspökkel. Szent Imre alakja jelentette az erkölcsileg és életmódban is ideális ifjút, s ezért kezdeményezhette a helyreállított Dömötör-torony felső szintjén kialakítandó Szent Imre galambjai elnevezésű galambdúcot. „A torony emeletét mintha a Jó Isten is galambdúcnak szánta volna, annyi rajta a kisebb méretű nyílás. Bent azt ablaksoronként emeletekre kellene osztani s rombus alakú galambházakat lehetne előállítani. ...Nem szeretném Velencét utánozni, nem óhajtanék zöld nyakú sötétszürke galambokat venni, hanem hófehéreket, esetleg pávagalambokat, amelyeket elnevezhetnénk Szent Imre herceg galambjainak.”²⁹

AZ UTOLSÓ SIMÍTÁSOK

1925. november 26-án felhelyezték a keresztet a Tisza felőli toronyra, a város fölélyre pedig 1926. március 27-én. Foerk Ernő 1927 húsvétján hozzákezdett a belső dekorációs tervek elkészítéséhez. A nagy mennyiségű kőfaragó munkánál a pesti Král Gyula cége, valamint Seenger Béla cége, az oltárok esetében a szegedi Auer Sándor, a szószéknél pedig a szintén szegedi Fischer János és fiai cég nyerte el a megbízást. A jórészt gipszből készült Szent Kereszt-oltárt és a templom oldalfalait Schóber Alajos műmárványozta. Az oltár ötvös szerelvényei Stadt János munkái.

A templom 12 oltárából három Foerk Ernő tervei alapján készült: a főoltár, a Szent Gellért-oltár és a Szent Kereszt-oltár. A Szent László-, a Szent István- és a Szent Demeter-oltár Ohmann Béla tervei alapján épült 1937 és 1939 között, amelyek római iskolás stílusukkal élesen elkülönülnek a többi szobrászati munkától, de igen magas művészi értékükkel gazdagítják azt.³⁰

Foerk Ernő 1913-ban készítette el a cibórium terveit, amelynek a munkálatai 1930-ban fejeződtek be,³¹ a püspök a teljes egyéves magánjövendelmét – 70 ezer pengőt – ajánlotta az oltár elkészítésére.

A szegedi Fogadalmi templom talán legkvalitásosabb szobrászati alkotása Fadrusz

27 A MOB Lux Kálmán és Schneller Vilmos bizottsági tagokat küldte ki 1925. március 28-án helyszíni szemlére. MÉM MDK, Tudományos irattár, MOB iratok 86/1925.

28 Ezzel az alkotással aranyérmét nyert 1931-ben az egyházművészeti kiállításon, Padovában.

29 Klebelsberg levele Glattfelder Gyulának, 1931, Szeged, Szeged-Csanádi Püspöki Levéltár

30 Hadik 2001, 13.

31 „Minden rendben, terminusra meglesz (dec.25.) Mindkét tornyot húzzuk fel.” december 11.

János gipszszobra, amelyet 1891-ben készített bécsi tanulmányainak vizsgadarabjaként.³² A szobor legendája szerint saját magát kellett a keresztre kötöznie, és az így készült fotográfiák alapján dolgozott. Egy gipszmásolatot 1900-ban ajándékozott a Szegedi Képzőművészeti Egyesületnek az új templomhoz³³, ám csak 1979-ben került jelenlegi helyére.³⁴

A homlokzat kőfaragó munkáinak terveit Tóth István szobrász készítette, az északi oldalkaput, a Háború kapuját Foerk Ernő tervei alapján Danó Károly faragta, míg a szentélyben a szegedi árvíz legendáját bemutató fehér márvány domborművet Taiszer János szobrász készítette.

A szentély mozaik képe a neves székely művész, Márton Ferenc³⁵ tervei alapján Zsellér Imre cégének a kivitelezésében készült. A monumentális 89,57 m² nagyságú bizáncias stílusú üvegmozaik témája a Szentháromság, amelynek megalkotásakor itáliai előképek szolgálhattak alapul, hiszen a művész 1924-es római útja során a Santa Maria Maggiore és a Santa Maria in Trastevere ókeresztény mozaikábrázolásait tanulmányozta.³⁶ A Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményét képező Márton Ferenc által készített makett tisztítása során föltárult az eredeti terv az új részek alatt: fölül a timpanon, a két főalak alatti két kárpitszerű elem és a palástjaik szegélyét tartó térdező, glóriás alakok kétfelől.

A szentély Magyarok Nagyasszonya mozaikképét Reischl Károly tervezte, amelyet szintén Zsellér Imre kivitelezett. Foerk tervei alapján készült Muhits Sándor festőművész kivitelezésében a belső festés figurális része, a díszítőfestést pedig Beszédes Ottó és fia, László készítette.³⁷ A neoromán architektonikus elemek, a bizáncias jellegű kölcsönző mozaikok és figurális festések mellett Patay László expresszív festményei gazdagítják a belső teret.³⁸

Az ötvösmunkák egy részét Heksch Nándor és özv. dr. Szőri Józsefné Boga Lujza ötvösművészek készítették³⁹, így például a főbejárat bronzkapuját, a csillárokat és a kandelábereket, amelyek közül a két tizenegy lángos kandeláber eredeti formájában látható a templomban. A hozzájuk készült terveket szintén a Magyar Építészeti Múzeum őrzi, csak úgy, mint a Róth Miksa által tervezett négy szentet ábrázoló szentélyben látható üvegablakhoz (Szent József, Szent Péter, Szent Pál és Keresztelő Szent János) készített színes terveket. Zsellér Imre kivitelezésében készült az 1920-as évek

32 Amelyért 1892-ben a Műcsarnok téli kiállításán elnyerte a társulati nagydíjat.

33 A Csanádi püspöki hatóság 712/1925. sz. átirata Fadrusz János „Krisztus a keresztfán” szoborművének megvétele ügyében, levelezés a Foerk-hagyatékából, MÉM MDK.

34 Varga 1974, 9.

35 1907-ben végzett a budapesti Mintarajziskolában rajztanári szakon, s olyan neves mesterek tanították, mint Székely Bertalan vagy Szinyei Merse Pál.

36 Zombori 2009, 228.

37 Szőnyi 1932, 27.

38 Zombori 1930, 123.

39 Bartháné Boga 2013.

végén a szentély oldalfalán elhelyezkedő üvegablak, amely Nepomuki Szent Jánost ábrázolja, a Szent Gellért-oltárnak helyet adó kereszthajó baloldali apszisának hármás Mária-ablaka a felső ablaksorral, illetve a kereszthajó bal oldali szárának mellékapsziséban látható Szűz Mária-ablak.

Az orgona kórusán látható főhomlokzati rózsablakban Szeged város címerét körben Magyarország, a Szent Korona országainak és a nemzeti királyaink címerei veszik körül.

Az orgonaszekrényt Foerk Ernő tervei alapján a pécsi Angster gyár készített el.⁴⁰ A II. világháborúban a teljes orgonát leszerelték és az altemplomban tárolták, de időközben használhatatlanná vált. Európa második legnagyobb orgonája⁴¹ 2002-ben új játszóasztalt kapott, amelyet Johann Peter Trummel tervei alapján a Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra készített el.

A FELSZENTELÉSI ÜNNEPSÉG

Bár a gazdasági válság miatt nem tudták teljesen befejezni a templomépítést – hiányzott a kupola festése és mozaikjai, a mellékoltárok felépítménye, a kriptá orgonája, a padok, és a gyóntatószékek – a templom már készen állt, hogy betöltse szent hivatását.

Közeledett a csanádi püspökség 900., a fogadalom 50. évfordulója, ezért úgy döntöttek, hogy egy ünnepségsorozat keretében 1930 októberében megtartják a felszentelési ünnepséget. 1930. október 24-én reggel 7 órakor Glattfelder Gyula csanádi püspök ünnepélyesen konzekráta a Magyarok Nagyasszonyáról elnevezett szegedi fogadalmi templomot. Délelőtt 10 órakor volt az első szentmise, amelynek főszertartását Angelo Rotta pápai nuncius mutatta be. dr. Somogyi Szilveszter szegedi polgármester felajánló imát mondott, amellyel a várost Jézus Szentséges Szívének ajánlotta fel. Ugyanezen a napon hozták el Muranóból ünnepélyes körmenetben Szent Gellért ereklyéjét – amelyet a velencei pátriárka adományozott a fogadalmi templomnak – , amelyet a templom oltárában helyeztek el.⁴² Az ünnepségsorozat keretein belül szentelte fel Glattfelder Gyula a püspöki székházat és a szemináriumot, valamint a Dóm tér köré épült egyetemi épületeket, amelyeket Rerrich Béla tervezett. Október 25-én hangzott el Dohnányi Ernő erre az alkalomra komponált Szegedi miséje,⁴³ ezt követően történt a Nemzeti Emlékcsarnok felavatása és a Ferenc József Egyetem zárókövének az elhelyezése is.

---

40 Komáromi 2003.

41 Zombori 2005, 407.

42 Felszentelési ünnepség In: *Délmagyarország* 1930. október 22., Szeged-Csanádi Püspöki Levéltár, Szeged.

43 Dohnányi Ernő ötvenperces, tíz tételből álló művét maga a zeneszerző *MISSA IN DEDICATIONE ECCLESIAE* címen írta.

A TITOKZATOS HANGFOGÓ

A Magyar Építészeti Múzeum tervanyagai között található a szószék tervrajza 1930. februárjából, amelyen érdekes levél formájú hangfogó látható, a leírás szerint vörös rézből trébelve, gazdagon aranyozva. Mandola Aladár is megemlíti, hogy a templom rossz akusztikája miatt „a püspök ajánlatára a szószék fölé egy hangot irányító nagy bronzlevél kerül, mely a hitszónok beszédhangját előre taszítja.”⁴⁴ Foerk naplójában 1930. november 29-én írja, hogy készül a hangfogó. Korabeli képeslapokon jól látszik a hatalmas hangfogó levél, amely nem igazán nyerhette el a szegediek tetszését, mert 1931-ben kelt levelében⁴⁵ Glattfelder Gyula értesíti Foerk Ernőt, hogy az alkotást ő maga is művészetlennek tartja, mi több, funkciójának sem tesz eleget. Foerkre bízta ezzel, hogyan cselekszik, mindenesetre hamarosan levették a hangfogót, és azóta sem készült helyette újabb.

*Baldavári Eszter
művészettörténész-muzeológus,
Magyar Építészeti Múzeum és
Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ*

---

44 Mandola 1930, 21.

45 1931. május 26. Glattfelder Gyula levele Foerk Ernőnek, Foerk-hagyaték, MÉM MDK.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A szegedi dóm.* Különlenyomat a „Csanád Egyházmegye Jubileumi Évkönyve 1980” c. műből. Szeged, 1980.
- A szegedi fogadalmi templom. In.: *Magyar Építőművészet* 1930. XXX: évf. 7-8. sz.
- Bartháné Boga Ildikó: *A szegedi Szöriné Boga Lujza ötvös-iparművész életműve.* Szeged, 2013.
- Cs. Sebestyén Károly: A szegedi Szent Demeter templom. In: *Ásatások a szegedi Templom téren.* Szeged, 1931, 205–212.
- Hadik András: Szeged, Fogadalmi templom és Demeter-torony. In: *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára.* Budapest, 2001, 13.
- Hadik András – Fehérvári Zoltán: *Szeged, Fogadalmi templom,* Tudományos dokumentáció, Budapest, 2013.
- Komáromi Sándor: Angster és fiai orgona- és harmóniumgyára (Pécs) és a család története. In: *Nemzeti és etnikai kisebbségek története.* 2003.
- Mandola Aladár: *A szegedi Fogadalmi templom.* Szeged, 1930, 17.
- Szőnyi Ottó, dr.: A szegedi Fogadalmi templom. In: *Magyar Iparművészet* 1932. 1-2., 27.
- Varga József: Adatok a szegedi Fogadalmi templom építéstörténetéhez. In: *Móra Ferenc Múzeum Évkönyve, 1972/73-1.,* Szeged, 1974, 9.
- Zombori István: A szegedi dóm ornamentális díszítőfestése. In: *A szegedi Dóm ornamentális díszítőfestése,* 1930, 123.
- Zombori István: A Fogadalmi templomtól a püspöki székesegyházig. In: *Móra Ferenc Múzeum Évkönyve: Studia Historica* 8., Szeged, 2005, 407.
- Zombori István: A szegedi dóm „nemzeti” festője: Márton Ferenc. In: *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve: Studia Historica* 12., Szeged, 2009, 228.